

LUTHERSK KIRKETIDENDE

LEDER:

ETTER KIRKEMØTET 2016

ARTIKLER OG INNLEGG

FARVEL TIL DEN NORSKE KIRKE?
ORDO, ORDNING, ORDEN
EN SAMTALE OM EKTESKAPET, DEL 1
MÅNEDENS SALME

SØNDAGSTEKSTEN

2. SØNDAG I TREEININGSTIDA
3. SØNDAG I TREEINIGHETSTIDEN
4. SØNDAG I TREEINIGHETSTIDEN
FRA BISPEDØMMERÅDENE

ETTER KIRKEMØTET 2016

Kirkemøtet i Trondheim i april kan på mange måter karakteriseres som historisk. Etter alt å dømme var det det siste innenfor den nåværende statskirkelige ramme. Fra 1. januar 2017 vil Den norske kirkes nasjonale og regionale organer ikke lenger ha status som statlige organer, men være organer for rettssubjektet Den norske kirke. Som en konsekvens vil prestene ikke lenger være stats-tjenestemenn, men ansatte i det nasjonale retts-subjektet. Selv om det fortsatt består mange bånd mellom stat og kirke, innebærer dette en betydelig mer selvstendig kirke.

Mange av sakene på årets kirkemøte handlet om å vedta regelverk som skal gjelde for det nye rettssubjektet, blant annet i forhold til ansatte og til økonomi. I denne omgang valgte man i stor grad å videreføre dagens ordninger innenfor nye juridiske rammer. De faktiske endringer i den kirkelige hverdag blir dermed ikke så store, noe som ikke minst har vært viktig for å skape trygghet under omstilling, både for ansatte og for medlemmer.

Endrede formelle rammer gjør likevel at kirken fra 2017 får langt større muligheter til å gjøre lokale og regionale tilpasninger i organiseringen, herunder å gjennomføre forsøk. Dermed vil man kunne skaffe seg verdifull erfaring med tanke på den fremtidige kirkelige organisering.

Hvordan en slik organisering skal se ut, ble behandlet som en del av saken ”Veivalg for fremtidig kirkeordning”. Her hadde nok mange håpet at Kirkemøtet hadde kommet noe lengre i å foreta reelle veivalg: Resultatet ble at ordningen med to arbeidsgiverlinjer videreføres inntil videre. Samtidig fastholdt man den langsiktige målsetting om én felles arbeidsgiverlinje selv om

man nå ikke var klar til å bestemme hvor den skal plasseres. En viktig forskjell i forhold til dagens situasjon er dessuten at det skal være en samordnet daglig ledelse for dem som arbeider i den samme menighet.

De endringer som veivalgsaken omfattet, handler egentlig om neste reformfase, fra omkring 2020. Både samordnet lokal ledelse og lokale tilpasninger av kirkelig organisering er imidlertid noe man kan komme i gang med å utvikle allerede fra neste år.

En annen viktig forskjell fra 2017 blir på det økonomiske området. Pengene til bl.a. preste-tjeneste og trosopplæring vil fortsatt komme fra staten, men Kirkemøtet vil nå få ansvar for å fordele midlene. Mens den kirkelige økonomi til nå i stor grad har vært detaljstyrt av statlige budsjetter, plasseres økonomiske avgjørelser og økonomisk ansvar nå hos kirkelige organer. Det skaper nye muligheter, men også nye utfordringer, herunder ansvar for å prioritere når pengene ikke strekker til.

Den sak som først og fremst gjør at Kirkemøtet 2016 vil bli husket for ettertiden, er likevel spørsmålet om vigsel av likekjønnede par. Etter kirkevalget i fjor høst var det klart at det var et tydelig flertall for likekjønnet vigsel, og at slik vigsel derfor ville bli innført i Den norske kirke. Samtidig gjensto en del åpne spørsmål om *hvordan* slik vigsel skulle gjennomføres, bl.a. hvordan liturgiske ordninger skulle utformes, og hvilket rom det skulle være for et tradisjonelt ekteskaps-syn.

Som kjent tok Bispemøtet allerede i fjor høst et initiativ for å finne en mest mulig samlende løsning i saken, der de sammen skisserte et mulig

Endrede formelle rammer gjør at kirken fra 2017 får langt større muligheter til å gjøre lokale og regionale tilpasninger i organiseringen.

vedtak i saken. I et vedtak som samlet mer enn tre fjerdedeler av Kirkemøtets medlemmer, var det dette forslaget som med noen få justeringer ble lagt til grunn. Kirkemøtets vedtak slår fast at det er to likeberettigede syn på vigsel av likekjønnede i Den norske kirke, og at begge parter skal ha full rett til å praktisere, forkynde og undervise i samsvar med sitt syn. Helt bevisst har man unnlatt å snakke om ”reservasjonsrett” e.l., nettopp for å understreke at synene har den samme kirkelige berettigelse.

Jeg hører for min del til dem som har uttalt meg negativt til likekjønnet vigsel, men som likevel har støttet biskopenes initiativ, og som stemte for det i Kirkemøtet. Etter min mening førte biskopenes initiativ til en langt bedre løsning enn om det flertallet i Kirkemøtet som ønsket likekjønnet vigsel, skulle utforme ordningen på egen hånd. Ikke minst er det viktig at den nåværende vigselsturgien med sin forståelse av ekteskapet mellom mann og kvinne som innstiftet av Gud blir beholdt ved siden av den nye som skal utarbeides. Etter min mening innebærer vedtaket at det vil være godt rom for prester og andre med det tradisjonelle synet på ekteskapet i tiden som kommer. Som jeg tidligere har skrevet om her på lederplass (LK 22/15), støtter jeg biskopenes vurdering av at spørsmålet ikke behøver å være kirkesplittende. Jeg mener derfor at vedtaket gir grunn til ro om denne saken, og at vi kan gå videre sammen i tjenesten for kirkens Herre.

Selv om mange med et tradisjonelt ekteskaps-syn stemte med biskopene på det omforente forslaget, var det likevel en ikke ubetydelig gruppering på 27 kirkemøtemedlemmer som stemte mot hele vedtaket. Det er ikke vanskelig å skjønne motivene for en slik stemmegivning, og ha sympati med den. Jeg opplever det likevel som problematisk når enkelte i debatten etter Kirkemøtet velger å fokusere på kritikken mot biskoper og andre med det tradisjonelle ekteskaps-synet som stemte for vedtaket. Det skjer f.eks. når Anfin Skaaheim Vårt Land 27.04. karak-

teriserer en slik stemmegiving som ”noe av det mest alvorlige” som hendte på Kirkemøtet. Å sette uenighet om strategi for stemmegiving på linje med uenigheten om selve saks spørsmålet, er etter min mening uttrykk for en merkelig perspektivløshet.

Før Kirkemøtet forelå det et opprop fra mer enn 250 prester som ga uttrykk for at de ikke vil vie likekjønnede par, og at de ber om rom for sitt syn i kirken. Men oppropet kritiserer også biskopenes tolkning av bekjennelsens utsagn om kirkens enhet og antyder at underskrifterne vil vurdere å melde seg ut av kirken. Disse siste elementene førte nok til at mange prester som ikke vil vie likekjønnede, ikke undertegnet oppropet. På tross av en intensjon om det motsatte bidro dette oppropet derfor til å skape et inntrykk av at motstanden mot likekjønnet vigsel i presteskaper er mindre enn det den er.

Kirkemøtets vedtak slår fast at det er to likeberettigede syn på vigsel av likekjønnede i Den norske kirke.

På tross av at det nå er avklart at det blir innført vigsel for likekjønnede i Den norske kirke, er det mange spørsmål som ikke er avklart. Det gjelder ikke bare praktiske og liturgiske spørsmål, men også

forståelsen av det teologiske grunnlaget for vigsel av likekjønnede. Selv om dette er utredet gjennom et utvalg nedsatt av Bispemøtet og gjennom Bispemøtets egen uttalelse fra 2013, er det mange spørsmål det kan være grunn til å samtale om – både om hvilke konsekvenser det nye ekteskaps-synet har, og om hvordan det avviker fra det gamle. Som et bidrag til en slik samtale trykker Luthersk Kirketidende i dette og noen påfølgende nummer en dialog mellom to som har markert seg som henholdsvis tilhenger og motstander av likekjønnet vigsel, nemlig sokneprest Harald Hauge og undertegnede. Forhåpentligvis kan en samtale i et litt mindre polemisk toneleie enn det som så langt har preget debatten, være et bidrag til en slik avklaring.

.....
HARALD HEGSTAD
HARALD.HEGSTAD@MF.NO

FARVEL TIL DEN NORSKE KIRKE?

AV TORLEIV AUSTAD, TORE KOPPERUD OG ANFIN SKAAHEIM - TIDLIGERE MEDLEMMER AV KIRKEMØTET
TORLEIV.AUSTAD@MF.NO / TOREKOPPERUD@GMAIL.COM / ANFIN@SKAAHEIM.NO

Når Kirkemøtet i Den norske kirke nå skal ta stilling til spørsmålet om å innføre en kirkelig vigselforskrift for to av samme kjønn i forlengelsen av ekteskapsloven fra 2009, aktualiseres en rekke teologiske og kirkelige spørsmål. De utløser brytninger som dypsett stikker i ulik holdning til Bibelens autoritet. Den klassiske forståelse av ekteskapet som en ordening for et forpliktende samliv mellom én mann og én kvinne settes igjen på prøve. Jesus forankrer ekteskapsordningen i fortellingen om at Gud fra begynnelsen av skapte mann og kvinne, og fremholder at ”de to skal være én kropp” (Mark 10,1–9; Matt 19,1–9). Med dette som grunnlag kan vi ikke avskrive kjønnsdifferensieringen som betingelse for å inngå ekteskap i kirkelig regi.

Til tross for den plass som dette synet har hatt og har i kirkens vigselforskrift, ser det ut til at det kan bli flertall på Kirkemøtet for en ordening for kirkelig vigsel av to av samme kjønn. Dette er en ny og utfordrende situasjon for vår kirke, og særlig vanskelig for oss som mener at kirken skal holde seg til det bibelske grunnlag for ekteskapsordningen, uavhengig av hva samfunnet i sin lovgivning legger til rette for.

Hvis Kirkemøtet vedtar å innføre en vigselforskrift for to av samme kjønn i tillegg til den vigselforskriften vi har, blir det et sentralt tema hvem som skal avgjøre hvilken liturgi som skal brukes i det enkelte tilfelle. For oss og for andre er det viktig at den nåværende vigselforskriften ikke fortregnes, og at det er den som skal brukes ved vigsel av heterofile.

Det er på ingen måte problemfritt å innføre to liturgier for inngåelse av ekteskap i kirken. Det

vil bli smertefullt å måtte leve med to innbyrdes uforenlige liturgier og to praksiser på området. I alle fall er det om å gjøre å fastholde en vigselforskrift rett til å reservere seg mot å utføre vigsel etter en liturgi tilpasset for ekteskap mellom to av samme kjønn. Hvis reservasjonsretten skulle fjernes, vil sannsynligvis frafallet fra Den norske kirke bli større enn i dag. Det er ikke de som holder seg til Bibelens ord i denne sak, som skaper splittelse, men de som innfører en ny lære om ekteskapet, som ikke har bibelsk grunnlag.

I Kirkemøtet er det viktig å drøfte synet på ekteskapet på grunnlag av Bibelen. Det vil rette oppmerksomheten mot sakens kjerne. Vi som er motstandere av en kirkelig liturgi for likekjønnet ekteskapsinngåelse, vil understreke betydningen av saklighet overfor dem som har et annet syn. Det er grunn til å forvente at de som går inn for likekjønnet vigsel i kirken, er villige til å redegjøre for sin bibelforståelse.

I etterkant av kirkevalget i fjor høst har diskusjonen om å melde seg ut av Den norske kirke tiltatt. For dem som av samvittighetsgrunner ikke lenger finner å kunne bli stående i kirken, er en av mulighetene å la seg registrere i trossamfunn opprettet av flere av de kristelige organisasjonene. Dette kan bety opptakten til nye frikirker. Men én ting synes klart: Kirkens klassiske syn på ekteskapet blir svekket hvis mange av oss som står for dette syn, forlater kirken.

Vi deler den oppfatning som Den norske kirkes læremynd – nærmest enstemmig – formulerte slik i 2006:

Det er bred enighet i nemnda om at ekteskapet mellom kvinne og mann er uttrykk for

den orden i skaperverket som gir seg av kjønnsdifferensieringen. Her ligger mulighetene for forplantning og videreføring av slekten. Denne kjensgjerning setter relasjonen mellom mor, far og barn i en særstilling. (*Skriftforståelse og skriftbruk med særlig henblikk på homofilisaken, s 105*).

Når nå spørsmålet om å forlate Den norske kirke er oppe til diskusjon, vil vi understreke vår tilhørighet til denne kirken. Her er vi døpt, konfirmert og viet, og vi er alle ordinert til prester. Med det har vi gått inn i en livslang tjeneste i kirken, som det skal svært mye til å gå fra. I troskap mot vårt løfte om å lære og å leve i overensstemmelse med Guds Ord og kirkens bekjennelse

vil vi så langt som mulig fortsette vår tjeneste i kirken. Vi vil også oppmuntre så mange som mulig til å bli stående i kirken, og i trofast bønn og tydelig bekjennelse bidra til fornyelse i kirkens liv. Vi vil særlig utfordre kristen ungdom til å lytte etter Guds kall til kirkelig tjeneste og frimodig tale og handle etter Guds ord. Til det trenger de kirkelig støtte og omsorg.

Det er vår tro at det fortsatt vil være rom for det teologiske og kirkelige synet vi står for – ikke bare i forståelsen av ekteskapet, men også i mange andre spørsmål som kan skape spenninger og splid i kirken. Så lenge vi ikke blir tvunget til å handle mot vår overbevisning, vil vi fortsette vår tjeneste og ikke si farvel til Den norske kirke.

luther

Harald Hegstad
GUD, VERDEN OG HÅPET
INNFORING I KRISTEN DOGMATIKK
379,-

Hvem er Jesus Kristus? Hva betyr det at mennesket er skapt i Guds bilde? Hva kjennetegner det kristne fellesskapet? Dette er bare noen av de spørsmålene en grunnbok i dogmatikk forsøker å besvare. Boken behandler de

ulike temaene med utgangspunkt i Bibelen, redegjør for hvordan kirkens lære har blitt formulert gjennom historien og drøfter hvordan kristen tro best kan formuleres i dag.

Boken tar utgangspunkt i luthersk kirkelig tradisjon, men i større grad enn tidligere fremstillinger reflekterer boken over dagens økumeniske situasjon. Alle som vil ta et dypdykk i kristen tro, vil ha stor glede av boken.

Denne boken er et viktig og solid bidrag til studiet i dogmatikk. Boken anbefales som en oppdatert og gjennomarbeidet innføring i hovedtrekkene i kristen tro og lære.

Jan-Olav Henriksen, professor i systematisk teologi, Det teologiske Menighetsfakultet.

Gud, verden og håpet gir en god innføring i hva evangelisk-luthersk kristen tro kan være i dagens norske kontekst. Klart strukturert, godt valgte problemstillinger, rik på troens forankring i Skriften og informert av nyere økumenikk. Et godt valg for førsteårsstudenter i teologi/religion eller andre med interesse for skoling til kirkelig tjeneste.

Gunnar Innerdal, førsteamanuensis i systematisk teologi, NLA Høgskolen

ORDO, ORDNING, ORDEN

GUDSTJENESTE MELLOM TO PERMER

AV JAN TERJE CHRISTOFFERSEN
 JAN.T.CHRISTOFFERSEN@MF.NO

Fram mot kirkemøtet i 2019 skal gudstjenesteordningen gjennomgås på ny med sikte på nødvendige justeringer etter noen års utprøving. Denne gjennomgangen bør omfatte også hvordan selve ordningen er presentert. Dagens ringpermer og løsbladssystem lot seg begrunne i 2011 da alt liturgisk materiale ennå ikke var på plass. Tross målsettingen om et kontinuerlig liturgisk utviklingsarbeid er dette likevel ikke den beste løsningen på lengre sikt. Ved siden av forbedrede digitale plattformer, er det behov for en gudstjenestebok for liturgisk bruk, som faktisk fungerer.

Dette er utgangspunktet for de tankene jeg vil dele i denne artikkelen. Overskriften knytter sammen tre sentrale aspekter ved reformen, som jeg vil forsøke å veve sammen. På den ene siden er det nødvendig å si noe om begrepet *ordo* som er en del av reformens teologiske fundament. Dernest må vi si noe om selve *ordningen* som er tuftet på reformens sentrale anliggende. Til sist kan det være nødvendig å fastholde at en ordning både etymologisk og praktisk er begrunnet i målsettingen om å skape *orden*. Ordo, ordning og orden hører sammen.

Jeg tar altså til orde for noe så old school som en innbundet gudstjenestebok med stive permer, et *missale*. Det er ingen selvsagt løsning med tanke på reformens kjernebegreper *fleksibilitet*, *stedegenhet* og *involvering*. Og la det være sagt: Jeg ønsker meg ikke gudstjenesteledere med nesa i boka, men kirkelige medarbeidere som har oppmerksomheten rettet mot gudstjenesten som menighetens felles handling. For meg er det likevel ingen motsetning mellom denne målsettingen

og en godt redigert gudstjenestebok. Tvert imot mener jeg at en hensiktsmessig presentasjon av selve ordningen styrker fokus, og dessuten sparer kirkelige medarbeidere for mye tid og krefter i deres daglige virke. Jeg ønsker meg gudstjenesteledere som ikke bruker timevis på å redigere mer eller mindre velfungerende gudstjenesteprogrammer fordi ringpermene ikke fungerer, men som forbereder kropp og sjel på sin egen tilstedeværelse. Gudstjenesteordningen skal ikke stjele oppmerksomhet, men gi den fra seg. Gode rammer hjelper oss til å få bedre tak på innholdet.

ORDO

Det faglige innsteget til dette går gjennom begrepet *ordo*. For mange var Høringsdokumentet fra 2008 det første virkelige møte med hva ordo-begrepet representerer (Kirkerådet 2008). I dokumentet vises det til at ordet opprinnelig ganske enkelt betyr (gudstjeneste-) ordning. *Ordo Romanus Primus* fra 700-tallet er en slik ordning. Alterboken av 1920 likeså. ”Men i denne sammenheng får ordet en videre betydning,” heter det i Høringsdokumentet. Dokumentet viser her til den *liturgiske teologien* slik den har vokst fram under innflytelse av blant annet liturgikere som Alexander Schmemmann (1921–1983).

Det er i år 50 år siden Alexander Schmemmann publiserte sin banebrytende bok ”Introduction to liturgical theology” (1966). Schmemmann tar her oppgjør med forståelsen av liturgi primært som tekst, og hvor tekstens og liturgiens oppgave er å uttrykke den systematiske teologiens trossannheten i bønnespråk. En slik forståelse har bidratt til mumifiserte gudstjenesteordninger og øke

risikoen for et dødt gudstjenesteliv. Han skriver:

Litt etter litt har det vokst fram en tro innenfor kirken at *Ordo* ikke engang krever forståelse. Liturgien er blitt en død bokstav som vi enten må følge blindt, eller avvise på grunn av sin livløshet, - eller vi kan plukke litt herfra og derfra fra ordningen som det passer oss eller for at det skal gjøre inntrykk på menigheten. (Schmemmann 1966: 38 – *min oversettelse*).

Den liturgiske teologien som Schmemmann fremmet, søkte i stedet meningen bak, eller under, de konkrete ordningene som jo varierer ganske mye fra sted til sted og mellom ulike epoker. Gudstjenestens bærende mening ligger mer i renningen enn i veven, for å bruke en metafor, mer i strukturene enn i ordlyden. Gordon Lathrop som står i tradisjonen etter Schmemmann, uttrykker det slik:

Å etterspørre strukturen innenfor *Ordo* er å spørre etter måten mening oppstår i det kristne gudstjenestelivet: Mening oppstår gjennom strukturer, ved at én ting settes ved siden av en annen (Lathrop 1993: 33 – *min oversettelse*).

Dette er da også målsettingen med gudstjenestelig fornyelsesarbeid, å sørge for at tekstene vi formulerer, henter opp meningen som er gitt oss i gudstjenestens dypeste strukturer som har vært forbausende konstant gjennom århundrene.

Høringsdokumentet fra 2008 står altså i gjeld til den liturgiske teologiens insistering på å skjelne mellom *ordo* som utskrevet *gudstjenesteordning* og *ordo* som *teologi*. Det første er ifølge den liturgiske teologien alltid avledet av det andre. Med dette betones det *foreløpige* og *utprøvende* som alle utskrevne gudstjenesteordninger har karakter av. Enhver gudstjenesteordning må anses som forslag, heter det, og enhver ordning bør prinsipielt sett alltid være åpen for endring. Og videre: En gudstjenesteordning er ikke bare foreløpig, men også lokal (stedegen).

Veien fra en slik forståelse til at enhver prest eller ethvert gudstjenesteutvalg setter sammen sin egen særegne gudstjenesteordning, er av forståelige grunner kort. Det er en sammenheng mellom ordoteologien og den redigeringsiveren

vi ser i forlengelse av den nye gudstjenesteordningen. Å ”plukke litt herfra og derfra fra ordningen som det passer oss,” er like uheldig som å følge liturgiens bokstav uten å forstå handlingenes mening, for å bruke Schmemmanns formulering. Det er, slik jeg ser det, ingen motsetning mellom anliggende ved den liturgiske teologien og en godt redigert, liturgisk gudstjenestebok.

FRA ORDO TIL ORDNING

Ordoteologien vokste fram i kjølvannet av det komparative liturgiske forskningsarbeidet som etter hvert gjorde det umulig å holde fram at én bestemt ordning fra én bestemt epoke skulle være normgivende til nær sagt alle tider og på alle steder. Med utviklingen av kopimaskiner og datamaskiner fikk dette med tiden konsekvenser som knapt var forutsett. Selv ble jeg ordinert til preste-tjeneste samme år som den forrige gudstjenesteordningen kom i innbundet utgave (1992). På skrivebordet foran meg sto også en splitter ny PC. Utenom høymessen var det som regel PC-en som vant.

Slike erfaringer lå til grunn for valgene Den norske kirke gjorde etter at myndigheten over liturgiske spørsmål ble overdratt til kirken selv i 1990. Kirkemøtet uttalte den gang:

Kirkemøtet ønsker en stor grad av liturgisk fleksibilitet, slik at lokalmenighetene får nødvendige muligheter til å gjøre gudstjenesten stedegen. (KM 12/90)

Dette bidro til å legitimere den praksis som hadde begynt å vokse fram. Vi ble alle i større eller mindre grad forfattere, redaktører og designere for våre egne lokale og ofte høyst personlige gudstjenesteordninger. Samtidig ble vedtaket retningsgivende også for utviklingen sentralt. De gamle ringpermene skulle brukes til å samle opp liturgiske ressurser til utprøving. Da gudstjenestereformen ble vedtatt ved inngangen til 2000-tallet, så var det idealet om ”stor grad av liturgisk fleksibilitet” og stedegengjøring som anga retningen.

Vi gjenkjenner signaturen av dette allerede i protokollen fra Ungdommens kirkemøte som ble utløsende for reformvedtaket i september 2003.

Vi mener det bør være én grunnstruktur som alle gudstjenester tar utgangspunkt i. Med grunnstruktur mener vi de elementene som minst bør være med i hver gudstjeneste. Det er innholdet i de ulike elementene som må være konstant, mens formen kan variere. (UKM 5/03)

Fleksibiliteten skulle sikre lokal tilpasning og innflytelse. En tradisjonell gudstjenestebok ville gå på tvers av dette sentrale anliggende, som også ble fanget opp ved trosopplæringsreformen. Fornyelsen skulle skje nedenfra ved å la de tusen blomster blomstre. Biskop Finn Wagle tok opp temaet i motivasjonstalen han holdt for kirke- møteforsamlingen i Trondheim senhøsten 2003:

Vi snakker ikke nødvendigvis om en innbundet gudstjenestebok, i hvert fall ikke bare det. Kanskje snakker vi om en liturgisk databank, hvor liturgier er tilgjengelige for alle som er interessert og hvor det legges opp til en kontinuerlig gudstjenestefornyelse (Wagle, 19. november 2003).

Dette innsteget inngikk også i mandatet som ble gitt Nemnd for gudstjenesteliv. Det var ikke lenger naturlig å skille skarpt mellom høymesse, familiegudstjeneste eller andre gudstjenestelivsformer. Visjonen var et hus uten sjenerende lettvegger. Nemnda selv uttrykker det slik ved starten av sitt eget arbeid:

Vi ønsker en gudstjenesteordning som er best mulig når den feires slik den er, samtidig som vi ikke støter på noen barrierer når situasjonen gjør det nødvendig å utforme den annerledes. Menighetene i vår kirke er forskjellige. Det gjør det nødvendig både å kunne feire noe som er fast og gjenkjennelig og å kunne variere og tilpasse, alt etter anledning og situasjon (KR 48/04).

En slik tilnærming gir mange muligheter, men skaper også utfordringer, i hvert fall i det formatet ordningen i dag er presentert i. Av Gudstjenestebokens om lag 200 sider utgjør selve gudstjenesteordningen kun 19 sider. Resten er vedlegg (10), alminnelige bestemmelser og veiledningsartikler, samt ordning for dåp. Det krever tid og fortrolighet å orientere seg i et så krevende oppsett. Mange har gitt opp underveis,

enten det gjelder liturgiske varianter eller veiledningsstoff. ”Det var nesten som å flytte til et annet land,” uttalte lederen for *Østbyen* menighet i Oslo til forskergruppen som står bak boken ”Gudstjeneste a la carte” som presenterer en studie av implementeringen av gudstjenestereformen (Verbum 2015). Reform handler om endring. I en krevende overgangsfase kan imidlertid dette handle mer om å miste festet enn å flytte festet, for å anvende en analogi fra boken (2015: 252). Et hus uten rominndeling kan oppleves ubeboelig.

ORDNING

Det er altså etter mitt syn ingen motsetning mellom en fleksibel og lokalt forankret gudstjenesteordning og en gudstjenestebok. I hvert fall har ikke den lutherske kirken i Amerika (ELCA) trukket en slik konklusjon. Deres gudstjenesteordning fra 2006 var en sentral referanse for vårt eget reformarbeid, men ELCA satset likevel store ressurser for å få på plass en godt redigert gudstjenestebok – ikke bare for de tjenestegjørende, men også for menigheten som en del av salmeboken. Dette representerer en annen måte å tenke involvering, deltakelse og myndiggjøring på. Jeg tror vi har noe å hente her.

Utfordringen med dagens ringperm er mange. Å flytte sider fra den ene permen til den andre og tilbake igjen krever gode rutiner for at jeg som gudstjenesteleder skal være trygg på at sidene er der de skal være, når jeg trenger dem. Og hvordan ser disse arkene ut etter å ha blitt flyttet omkring en stund?

Mer problematisk er selve redigeringen, hvor de mange vedleggene er en vesentlig del av utfordringen. Her gjelder det å holde pinlig orden. Basert på et løslad-system ville det dessuten være å forvente at hvert selvstendig ledd hadde sitt eget oppslag, men det er langt fra tilfellet. Hvorfor må jeg ha med halve Nattverdbønn A når det er Nattverdbønn B jeg ønsker å bruke?

Presentasjonen av nattverdliturgien er kanskje nettopp det beste eksempelet på hvor uoversiktlig ordningen framstår. Det eneste leddet som er gjengitt med fulltekst fra nattverdbønnen (s 2.17), er *Troens mysterium* som er et fakultatativt

(valgfritt) ledd. Likedan er det med pkt. 21 "Nattverdmåltidet". Leddene som står fram lay-outmessig, er *Fredshilsen* og *Brødsbrytelse*. Brødsbrytelsen er imidlertid valgfri. Det er også tydningsordene, mens den fullstendige utgaven av *Fredshilsenen* er gjengitt på side 45 i vedlegg 8. Slett ikke alle vil lete seg fram til den. Jeg opplever at portene i denne slalåmløpa av en orden er satt så tett at faren for hekt er overhengene. Selv på et enkeltledd som *Synsbejennelse* myldrer det. Sigbjørn Apeland har talt 77 *kan* og 66 *eller* i ordningen (2015: 73). Det er fire *kan* og fire *eller* bare i oppsettet for synsbejennelsen. Det eneste som mangler, er selve synsbejennelsen som må hentes inn fra et av vedleggene.

ORDEN

Gudstjenestebøkene fra 1992 fungerte bedre. Lay-outen i dagens gudstjenestebok har mer karakter av råtekst enn av presentasjon. Når alt som står skrevet framstår som like viktig, blir jeg som leser usikker på om hva som har vært viktig for redaktøren. Jeg trenger hjelp til å styre blikket. Jeg må med ett øyekast se hva jeg skal si og forstå hva jeg skal gjøre. En gudstjenesteordning skal stemme mitt sinn og hjelpe meg til å be.

Den *orden* jeg etterlyser, er derfor ikke orden slik vi assosierer det med frimerkesamlere og lab-assistenter. Jeg ønsker heller ikke å redusere mangfoldet i ordningen, men å sørge for at mangfoldet beriker gudstjenestelivet og ikke truer det. Orden skal i denne sammenhengen forstås i analogi med den orden Paulus formante menigheten i Korint til (1 Kor 14). Vi har fått en ordening som for mange har karakter av tungetale hvor hver enkelt selv må stå for tydningen enten

vi har nådegave til det eller ikke. Det gjør oss fremmede for hverandre. En felles gudstjenestebok, som vi faktisk bruker, skaper identitet og samhörighet. Det sier noe om hvem vi er, og hva vi tror på som kirke. Ordo, ordning og orden henger sammen.

UTBLIKK

Gudstjeneste er noe vi feirer i fellesskap. Liturgi-ens oppgave er å føre de mange stemmene og de mange kroppene sammen så vi midt i mangfoldet kjenner oss som én kropp med en forent stemme. Det handler om å bringe oss som gudstjenestefeirende fellesskap inn i et felles rytme. Jeg assosierer dette med noe den tyske liturgi-reformatoren Wilhelm Löhe (1808–1872) en gang sa: "Den som teller skrittene, danser ikke." Jeg ønsker meg en gudstjenesteordning som ikke stjeler oppmerksomhet, men gir den fra seg til det som virkelig betyr noe – ordene og handlingene som forener oss i vårt felles *leitourgia*.

LITTERATUR

- Balsnes, Anne; Christensen, Solveig; Christoffersen, Jan Terje; Mosdøl, Hallvard Olavson (red). *Gudstjeneste à la carte. Liturgireformen i Den norske kirke*. Oslo: Verbum akademisk. Kirkerådet 1992. *Gudstjenestebok for Den norske kirke*. Oslo: Verbum.
- Kirkerådet 2008. *Høringsdokument. Reform av kirkens gudstjenesteliv. Orientering om høringsdokumentene*. Stavanger: Eide forlag.
- Kirkerådet 2011. *Gudstjeneste for Den norske kirke*. Stavanger: Eide forlag.
- Lathrop, Gordon W 1993. *Holy Things. A Liturgical Theology*. Minneapolis: Fortress Press.
- Saksutredninger og protokoller fra Den norske kirke (UKM05/03, KR10/04, KR48/04).
- Schmemmann, Alexander 2003 (1966). *Introduction to Liturgical Theology*. New York: St. Vladimir's Press.

EN SAMTALE OM EKTESKAPET, DEL 1

AV HARALD HAUGE OG HARALD HEGSTAD
HARALD@ROROSKIRKE.NO / HARALD.HEGSTAD@MF.NO

Harald Hauge, sokneprest i Røros og Hitterdal (født 1977), og Harald Hegstad, professor ved MF (født 1959), var begge delegater på Kirkemøtet i Trondheim i april der vedtaket om vigselssliturgi for likekjønnede par ble gjort. Hauge og Hegstad har tidligere markert seg på hver sin side i debatten om vigsel av likekjønnede. I dette og påfølgende nummer trykker LK en brevveksling mellom de to, der de drøfter ulike spørsmål i kjølvannet av kirkemøtevedtaket.

Kjære Harald Hauge

Takk for sist på årets Kirkemøte i Trondheim, der vi begge deltok som delegater. Dette møtet har med rette blitt betegnet som historisk. I et vedtak som fikk mer enn tre fjerdedeler av stemmene, åpnet Den norske kirkes høyeste organ opp for at det skal innføres en ny vigselssliturgi som skal kunne benyttes også av likekjønnede par. Vedtaket har fått mye applaus, men også mye kritikk. Mens noen har uttrykt skuffelse over at vedtaket ikke går langt nok, har andre karakterisert det som et svik mot kirkens forpliktelse på Guds ord. Kirkemøtets flertall fant likevel vedtaket som en farbar vei framover i et vanskelig terreng.

Veien fram mot vedtaket har vært lang. Den norske kirke har i mange tiår diskutert synet på homofilt samliv. Er slikt samliv under enhver omstendighet å forstå som synd og brudd på Guds vilje, eller kan det forstås som en legitim ramme for utfoldelse av menneskelig kjærlighet og seksualitet? Før denne debatten hadde kommet til ende, fikk den en ny dimensjon: Da Stortinget i 2008 vedtok en felles ekteskapslov som også inkluderte likekjønnede par, måtte Den norske kirke ta stilling til om den også ville forstå ekteskapsinngåelse for likekjønnede. Etter en prosess som ledet fram til utredningen "Sam-

men" og en delt uttalelse fra Bispemøtet i 2013, maktet ikke Kirkemøtet i 2014 å komme til noen konklusjon. Som kjent førte fjorårets kirkevalg til at det nye Kirkemøtet fikk en sammensetning som ga grunnlag for en avgjørelse.

I debatten fram til dette vedtaket har du og jeg stått på hver vår side. Du var i 2012 initiativtaker til et presteopprop for en vigselssliturgi for likekjønnede. Selv har jeg ved flere anledninger argumentert mot innføring av en slik liturgi, bl.a. da jeg var kandidat ved kirkevalget i fjor høst. Likevel stemte vi begge for flertallsvedtaket i Kirkemøtet. For min del skjedde det ut fra den erkjennelse at en slik liturgi ville komme uansett, og at det var bedre å medvirke til utforming og premisser enn å stille seg på sidelinjen. At en slik vurdering var mulig, er samtidig forankret i en vurdering av spørsmålets status, nemlig "at uenighet i dette spørsmålet teologisk bedømt ikke er av en slik karakter at det gudstjenestelige og sakramentale fellesskapet i Den norske kirke må brytes", og at "[b]jegge syn på likekjønnet ekteskap [derfor] kan (...) gis rom og komme til uttrykk i kirkens liturgiske ordninger, undervisning og forkynnelse" (KM 17/16 pkt. 2).

Erkjennelsen av at det er mulig å leve med uenighet, kan imidlertid ikke bety at siste ord i saken er sagt. Tvert om forplikter et slikt vedtak

til en fortsatt samtale om det man er uenig om. På den ene siden gjelder det for å finne ut hva uenigheten egentlig består i. Er man enig om mer enn man først antok, eller stikker uenigheten dypere enn først antatt? Og er det mulig å bevege seg enda et skritt i retning av konsensus? På den annen side gjelder det å stadig etterprøve forutsetningen om at uenigheten ikke er kirkesplittende. Kan vi tross uenighet i et viktig spørsmål stå sammen om et felles vitnesbyrd om evangeliet?

En slik framgangsmåte er i grunnen ikke annet enn det man til stadighet praktiserer i økumenisk sammenheng. Her har kirker gjennom læremessige dialoger bearbeidet gamle skillelinjer som de ikke lenger finner kirkesplittende, men der det fortsatt er mye å si før full enighet er oppnådd. Og i noen spørsmål er det kanskje heller ikke noe poeng å bli helt samstemte, men like gjerne å holde fram i et ”forsonet mangfold”.

Jeg har lenge ment at vi bør være minst like dialogorientert i den ”indrekirkelige økumenikk” som vi i Den norske kirke er i vårt forhold til andre kirker. Akkurat nå betyr det etter min mening at tilhengere og motstandere av likekjønnet vigsel bør nærme seg hverandre i en respektfull dialog. Derfor er jeg glad for at du har sagt deg villig til å være med på denne samtalen. Selv om vi i utgangspunktet ikke representerer andre enn oss selv, kan vår samtale forhåpentligvis generere innsikter som kan være av interesse for flere.

Jeg ser for meg at vi i løpet av denne samtalen må innom flere temaer, slik som synet på homofilt samliv generelt, bibelsyn og bibeltroskap, barne- og familieperspektivet, samt synet på kirkelig enhet. Du har sikkert andre aspekter du ønsker å fokusere på, og andre ting vil kanskje dukke opp underveis.

Det første jeg vil utfordre deg på er hva som egentlig ligger i talen om et ”nytt ekteskapsyn”. Jeg skjønner umiddelbart at det handler om at forståelsen av ekteskapet justeres slik at det kan omfatte par av samme kjønn. Det jeg er mer i villrede om, er hvilke konsekvenser en ny ekteskapsforståelse har for det store flertall av ektepar, nemlig par som består av en mann og en kvinne.

Da debatten etter 2008 ikke bare ble en debatt om homofile forhold, men om ekteskapsforståelsen generelt, handlet den plutselig ikke lenger bare om den homofile og lesbiske minoritet, men også om den heterofile majoritet. Jeg tror det er noe av forklaringen på hvorfor samlivsdebatten i kirken plutselig fikk ny energi og temperatur. I og med ekteskapslovens kobling til morskap og farskap, får saken dessuten også betydning for synet på hele familieinstitusjonen i samfunnet.

For å være litt personlig: Som mann gift med en kvinne har jeg opplevd tanken om en guddommelig innstiftelse av ekteskapet som viktig. At min kone og jeg ble gift og fortsatt er det, skyldes naturligvis de valg vi gjorde en gang for lenge siden, og de valg vi gjør i det daglige. Det oppleves likevel som en støtte og en styrke at vårt forhold også er forankret i ytre ordninger. Det inkluderer naturligvis ikke minst den juridiske rammen for et ekteskap, som er gitt i statens lovgivning. Samtidig har det kirkelige vigselritual fram til denne dag gitt et supplerende religiøst fundament for ekteskapet, som har bidratt til å legitimere det og gi det stabilitet.

Dette religiøse fundamentet kommer ikke minst til uttrykk i de ordene som innleder skriftlesningsdelen i gjeldende liturgi:

Gud har skapt oss til å leve i fellesskap med ham og med hverandre. Han har ordnet det slik at mann og kvinne skal være ett og stadfestet dette fellesskapet med sin velsignelse. Ekteskapet er Guds gode gave. Å leve sammen som mann og kvinne er å leve i tillit og kjærlighet, dele gleder og sorger og trofast stå ved hverandres side livet ut. Guds ord vitner om ekteskapet at det er hellig og ukrenkelig.

Disse ordene belegges så gjennom henvisning til 1 Mos 1,27–28a og Matt 19,4–6 der det å være skapt ”til mann og kvinne” forstås som et konstituerende element for ekteskapet. Å inngå ekteskap framstår i dette perspektiv som noe langt mer enn en personlig og samfunnsmessig kontrakt, men som å bli sammenføyd av Gud selv.

Spørsmålet er hvilke konsekvenser ”det nye ekteskapsynet” vil ha for forståelsen av ekteskap som består av mann og kvinne. Er prisen for å inkludere likekjønnede par i ekteskapsbegrepet

at tanken om en guddommelig innstiftelse oppgis? Hva betyr det dersom den nye liturgien som Kirkemøtet har bestemt skal kunne brukes av alle ektepar, ikke skal inneholde en henvisning til skriftord som tradisjonelt har vært oppfattet som grunnlag for forståelsen av ekteskapet som guddommelig innstifter?

Det paradoksale med dette er at det man ønsket å gi likekjønnede par ved å inkludere dem i ekteskapsbegrepet, så å si risikerer å forsvinne mellom fingrene på dem: Hvis man fjerner tanken om en guddommelig innstiftelse fra ekteskapsteologien for å få plass til de likekjønnede, svekkes også den religiøse legitimering som man er ute etter. Tilbake står ekteskapet som en menneskelig innretning og ikke som en guddommelig innstiftet ordning. Og dermed forsvinner etter min mening også noe av logikken bak at kirken i det hele tatt skal forestå ekteskapsinngåelser.

Dette er en problemstilling som også får konsekvenser for den nye vigselsturgien som Kirkemøtet skal vedta, og som også skal kunne brukes av mann og kvinne. Hvilket ekteskap er det man nå vies til?

Jeg er spent på hvordan du vil kommentere denne problemstillingen, og ser ellers fram til samtalen med deg.

Med vennlig hilsen
Harald Hegstad

Kjære Harald Hegstad

Takk for sist, og takk for invitasjonen til denne dialogen! Som Kirkemøte-novise var det godt å lytte til og snakke med og lære av synode-veteraner som deg i Trondheim. Jeg ser fram til å fortsette samtalen, og håper både å lære noe selv samtidig som jeg gir utfordringer tilbake.

Jeg liker det du skriver om hva vi kan lære av økumenikken når vi skal snakke sammen innenfor Den norske kirke. Det er ikke til å komme fra at det er temmelig stor variasjon innenfor kirka vår, hva angår både grunnlagsteologiske posisjoner, fromhetskultur og arbeidsformer. For meg virker det å være større forskjeller internt i vår egen leir enn det er mellom enkelte av oss og representanter for andre kirkesamfunn. Om dette er en styrke eller en svakhet, kan sikkert diskuteres. Det er uansett nokså talende at det grepet som gjorde at vi endelig kom oss videre i vigselssaken, var hentet fra den økumeniske konsensusmetodikken.

Vi aner noe om dette, både du og jeg. Vi deler ikke bare fornavn; vi kjenner også personlig til noen av de samme miljøene i kirkelandskapet. Mitt eget startpunkt var Misjonssambandet, og jeg var innom studiemiljøet på Fjellhaug før jeg landet foran ditt kateter på MF. Når jeg i dag står som medlem i Åpen folkekirke, sier det seg selv at det har skjedd en del underveis. Likevel har jeg hele tida hatt en opplevelse av at Den norske kirke har vært kirka mi. Det opplevelsen er bestemmende for hvordan jeg ønsker at Den norske kirke skal være den dag i dag. Jeg vil den skal romme både mitt gamle jeg og den jeg er i dag, hvis du forstår – for ikke å forglemme den jeg (forhåpentligvis) kommer til å bli om førti år.

Du har helt rett når du skriver at jeg har vært en relativt tydelig aktør på den progressive sida ei stund nå. Da jeg og mine kolleger Maren Ninni Lockertsen og Thore Wiig tok initiativ til presteoppøpet sommeren 2012, bunnet det i en følelse av utålmodighet. Vi var lei av å avvise folk, og vi strevde med å forstå hvorfor den nesten tjue år lange debatten med alle utredningene (med sine tydelige progressive konklusjoner!) ikke hadde tatt oss videre.

Så skjedde altså Kirkemøtet 2016. Vi var der begge to, og vi vet noe om hva som ligger i det omforente vedtaket av for- og motforestillinger. Midt i alt dette er vi to enige om at saken ikke er kirkesplittende, selv om jeg er noe usikker på om den jeg en gang var, ville vært enig med oss i det.

Og akkurat det med kirkesplittelsen er det første punktet jeg kunne tenke meg å utfordre deg litt på. Den gang da jeg i en noe yngre utgave framsto som motstander av enhver imøtekommeelse av den progressive linja, var det fordi jeg mente at homofilt samliv var *synd*. Jeg hadde også temmelig klare forestillinger om hva som skjedde med dem som levde i synd. De gikk fortapt. Det var ikke snakk om etiske overveielser med flere sider; det var svart eller hvitt, himmel eller helvete. Det var en sak som satte skiller for evigheten. Jeg sier ikke slikt i dag – jeg er i grunnen forsvinnende lite opptatt av hvorvidt våre livsvalg i til dels komplekse etiske dilemma fører oss til et evig helvete eller ikke – men det finnes andre innenfor vår kirke som ytrer seg på omtrent samme vis.

De senere åra har imidlertid retorikken dempet seg noe. Flere på den konservative sida har uttrykt forståelse for at også homofile og lesbiske har behov for rammer rundt sine samliv, og at disse samlivene kan tilføre livene deres mye godt. Etter at den nye ekteskapsloven kom, har til og med flere begynt å snakke varmt om den partnerskapsloven vi hadde før. Sånt kan man vel knapt si dersom man mener at de omtalte livsvalg fører til helvete, selv om veien dit sies å være brolagt med de beste intensjoner.

Så jeg ber deg vel i grunnen om å bekrefte noe for meg: Er det slik at dersom man sier at dette spørsmålet ikke er kirkesplittende, da har man også avgrenset seg fra skråsikkerheten om evighetsalvoret i saken? Kan hende er dette er litt for stort tankeveip i en samtale for to, men jeg håper du kan dele noen tanker om dette fra ditt ståsted likevel.

I ditt første brev gav du også meg en utfordring. Slik jeg forstår deg spør du etter hva som faktisk konstituerer ekteskapet som teologisk størrelse. Er det ikke slik at den guddommelige innstiftelsen er knyttet til tanken om kjønns-

polaritet? Risikerer vi ikke å tømme ekteskapet for teologisk substans når vi opererer med en såkalt utvidet ekteskapsforståelse?

Jeg vil ta en liten omvei inn i dette. For slik jeg etter hvert har kommet til å se dette, kan vi ikke snakke om kjønns-polaritet som ”konstituerende” for ekteskapet uten å si noe om naturrettsstenking, slik denne blant annet er integrert i katolsk og ortodoks seksualetikk. Ifølge naturretten kan ulike naturfenomeners hensikt og mål (telos) avleses av deres beskaffenhet, og hva de ”peker mot”, så å si. Hva angår seksualetikken observerer man at kjønnsorganene er forplantningsredskaper. Av dette avleder man at seksualitetens hensikt (og mål) rett og slett er forplantning. Koblet med tanken om at sex hører til innenfor ekteskapet, slutter man da at ekteskapet er for forplantningens skyld. Ekteskapet er det stedet der barn blir til og vokser opp og oppdras – og med det er det viktigste sagt. Av dette følger også, logisk og klart, at ikke-fruktbare relasjoner er ”mot naturen” og å ”bomme på målet”, hvilket igjen som kjent er en gammel og velbrukt definisjon av synd. Mye kan havne i den kategorien. Jeg har lest naturrettsfilosofi som avviser ikke bare prevensjon og sterilisering som synd, men også alle former for sex som bevisst forsøker å unngå muligheten for graviditet, eller det å inngå ekteskap dersom man strever med impotens, eller dersom man vet at man er steril fra naturens side (Se for eksempel Edward Fesers ”The Last Superstition” [2010] for en populær innføring i noe av dette).

Selv om dette er god teologi i enkelte kirkesamfunn: Slik tenker ikke vi i Den norske kirke. Det er i hvert fall lenge siden jeg hørte noen undervise om hvorfor all prevensjon er synd (for ikke å si dødssynd!), eller om hvilke former for seksuell aktivitet heterofile gifte par kan tillate seg å ha dersom de vil holde sin samvittighet ren. Vi har også viet par som god synlig er over fruktbar alder, uten at noen har hevet et øyebryn.

En mulig måte å dekonstruere naturrettsstenkingen på er å vise til at naturen i seg selv utviser et større mangfold med uklare kjønnsidentiteter og med et stort spenn i følelsesmessige disposisjoner. For meg har det vært like avgjørende at det relasjonelle har det med å havne i bakgrun-

nen i den strengeste naturrettsenkningen. Det at vi som mennesker (og som elskere) knytter oss til hverandre følelsesmessig, blir bare (!) et knep naturen utnytter for at vi skal holde sammen og oppdra barna sammen, så å si. Forplantningen og videreføringen av slekten blir det ene nødvendige.

For meg har konklusjonen på dette blitt ikke å avvise kjønns polariteten som fenomen, men å fortolke denne som én av mange mulige varianter av seksualdriftens utfoldelse og – på et mer overordnet plan – ett av flere mulige relasjonsmønstre. Fundamentalordet for ekteskapsforståelsen er ikke ”Vær fruktbare og bli mange!” (1 Mos 1,28), men ”Det er ikke godt for mennesket å være alene!” (1 Mos 2,18). Fordi vi er skapt til relasjon, søker vi sammen på måter som fordyper våre relasjoner. En av disse måtene er det at vi har sex. Noen ganger blir det barn av det, og det kan jeg vitne om er bra saker! Men det er ikke det eneste grunnlaget for relasjonen, og det er ikke det eneste grunnlaget for å inngå og bli i et eventuelt ekteskap.

Om vi skal snakke om en guddommelig ”innstiftelse” oppi alt dette, må dette etter mitt skjønn heller knyttes til det relasjonelle og til seksualdriften og til forbindelsen videre til ord som forvaltning og ansvarlighet og åpenhet og ærlighet. Alt dette er motiver vi finner i den andre skapelsesfortellingen. Det er også motiver vi finner igjen i vår egen erfaringsbakgrunn og i kulturen og i historien. Teologi handler, som kjent, ikke bare om bibeltolkning, men også om livstolkning. Og livstolkningen kan ikke være så snever som naturretten har det med å bli.

Det er langs disse linjer Samlivsutvalget også argumenterer (”Sammen”: 2013), etter hva jeg kan se. Første Mosebok 2,18 er ”fundamentalordet” i utredningen deres, og det er den gjensidige og trofaste relasjonen som holdes fram som det grunnleggende. Slik argumenterte også flertallet av biskopene i 2013 i sin saksforberedelse til Kirkemøtet 2014: Det konstituerende for ekteskapet er det offentlige løftet om trofast og livsvarig, monogamt samliv basert på frivillighet, gjensidighet og likeverd, og at man påtar seg et utvidet ansvar for den andre. Mindretallet satte

på sin side kjønnsdifferensieringen først, presiserte at det angår én mann og én kvinne, for så i neste omgang å peke på det gjensidige samtykket og den offentlige og forpliktende karakteren ved ekteskapsinngåelsen.

Jeg synes dette siste faller i den samme grøfta som den allerede nevnte naturrettsenkningen. Og jeg kan ikke skjønne annet enn at et forsøk på så entydig tale om kjønns polariteten krasjer mot livets faktiske realiteter. Mot dette vil jeg slå et slag for å utlede en etikk som samliv ikke fra en angivelig entydig natur (som ikke er så entydig som noen vil ha det til), men heller fra trinitarisk teologi om Gud som enhet og samtidig som fellesskap. Det er lengselen etter fellesskap og det at vi er skapt som relasjonelle vesener, skapt i Guds bilde, som er det konstituerende for ekteskapet. Om vi tør tale slik, tror jeg vi vil oppdage at vi ikke har mistet noe eller redusert ekteskapsynet vårt, men tvert imot har åpnet for muligheter for ytterligere fordypning.

I vår kirke er ikke ekteskapet et sakrament. Men samtidig vil i hvert fall noen av oss – og der tror jeg vi hører hjemme, begge to – mene at hele virkeligheten er sakramental. Det at vi er til er et avbilde av den hellige evigheten hos Gud. Og dette finner uttrykk på mange måter.

Jeg vet ikke om dette er et godt nok svar på det du spurte om, men jeg stopper her i denne omgang. Hva angår henvisning til ”fundamentalordene” fra 1 Mos 1 og Matt 19 i vigselsturgien, så er det fristende å peke på at i en eventuell felles liturgi som var ment å skulle gjelde for alle alltid og alle steder, kunne disse tekstene vært en valgvariant. Med den løsningen Bispemøtet la opp til, og som Kirkemøtet vedtok der gjeldende liturgi består, er det imidlertid ikke like naturlig å ta med ordene fra denne liturgien også i den nye som skal stå ved siden av. Én (og bare én) felles liturgi ville løst noen problemer, samtidig som den ville skapt noen nye. Jeg kunne tenke meg å høre litt om hva du tenker om nettopp det.

Med vennlig hilsen
Harald Hauge

MÅNEDENS SALME MAI 2016

AV ESTRID HESSELLUND OG SINDRE EIDE

ESTRID.HESSELLUND@EIDEFORLAG.NO / SINDRE.EIDE@EIDEFORLAG.NO

GÅ GJENNOM BYENS LANGE, RETTE GATER (N13 520)

T: HOLGER LISSNER 1990 O: EYVIND SKEIE 1991 M: ERIK SOMMER 1990

”Å dikte er å leke med ord, med tanker og bilder, å søke å finne en form for det usagte, så det blir sagt og lar seg se.” Dette sier Holger Lissner om det å dikte salmer. Lekt med ord har han gjort siden 1960-tallet, først som folkehøyskolelærer i Danmark, senere som prest.

Hans salme, ”Gå gjennom byens lange like gader”, ble først skrevet til den danske barne- og ungdomsorganisasjonen ”Frivilling Dreng og Pige Forbund” (FDF/FPF) da de i 1990 skulle innvie et bysenter i København. Den ble sendt videre til Norge i forbindelse med en salmekonkurranse samme år og fikk god respons fra juryen, men ettersom den var skrevet på dansk, kunne de ikke gi den vinnerprisen. Eyvind Skeie oversatte salmen til norsk. Og slik kom den med, først i ”Salmer 1997” og nå i Norsk salmebok 2013.

Salmen er allerede godt innsunget i mange norske menigheter, både som pinsesalme og som bysalme. Også melodien er en grunn til salmens popularitet. Holger Lissner oppfordret Erik Sommer, dansk komponist og tidligere folkehøyskolelærer, til å skrive en sommerlys og rytmisk spenstig melodi. Og det har han lyktes godt med. Det er interessant at salmen er kommet med i den norske salmeboken, mens den ikke kom med blant flere salmer av Holger Lissner i ”Den danske salmebog” (2002). Salmen er også oversatt til svensk og tysk.

Holger Lissner har siden 70-tallet vært opptatt av bysalmer. Mange mennesker lever fortsatt i et

bygdesamfunn, men de fleste bor i byer, og dette har tidligere vært lite reflektert i salmetekster.

I den nye salmeboken har vi heldigvis fått med flere salmer som tar sitt utgangspunkt i og henter sitt språk og sine bilder fra byens liv. I tillegg til ”Gå gjennom byens lange, rette gater” nevner vi nr. 621, ”Nå dekkes bordet” (Hans-Olav Mørk 1998) og nr. 544, ”I en kirke midt i byen” (Dag Aakre / Gunhild Marie Roald 2007).

Denne månedens salme beskriver Den hellige ånd som den kraft som skaper liv, medmenneskelighet og menighet, også i byen. Byens liv skildres ved uttrykk som ”lange, rette gater” og ”slitte grå fasader” (v.1), ”byens torg og plasser” og ”maktens grå kontorpalasser” (v.3). Også bymenneskers ensomhet og bitterhet tematiseres (v.3): ”Ja, syng om Gud for dem som er alene, og dem som kjenner bitterhet.”

Gjennom salmens vers beveger vi oss gjennom hele året, fra sommer til sommer. Ånden gis navn etter hver årstid: ”sommerlyse Helligånd” (v 1), ”septembermilde kjærlighet” (v 2), ”vinterklare sannhets ånd” (v 3) ”vårens yre skapermakt” (v 4). Og i salmens avsluttende linjer er vi tilbake til sommeren: ”Så går vi ut i tro til Gud / og lever uten frykt i nådens sommer.”

Lytt til salmen ved å klikke deg inn på www.nrk.no / Salmeboka minutt for minutt!

Damekoret ”Sangforeningen” synger den til ”Hekta-bandets” komp, med Øystein Wang ved flygelet.

I samarbeid med Eide forlag trykker LK hver måned en omtale av en av de nye salmene i Norsk Salmebok. Omtalen finnes også på www.norsksalmebok.no, der man dessuten kan finne salmeforslag til gudstjenestene.

SØNDAGSTEKSTEN

EGIL MORLAND - ØYSTEIN I. LARSEN - MARIE BAKKEVIG HILLESUND

2. SØNDAG I TREEININGSTIDA - 3. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

4. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

2. SØNDAG I TREEININGSTIDA

29. MAI 2016

Preiketekst: Joh 3,1–13

Lesetekstar: Esek 36,25–29a / Rom 6,3–8

Liturgisk farge: Grøn

Hovudsalm: NoS 529: Vidunderligst av alt på jord

Nattverdssalm: NoS 602: Lat kvar jordisk skapning teia

BLES ANDEN DIT HAN VIL, ELLER DER VI VIL?

Til dagen

På andre søndag i treeiningstida skjer det første djupdykket i det veldige universet der vi frå no og fram til advent skal få sjå inn i løyndommene i vår kristne tru. Og det er ikkje slik at vi startar med å dyppa stortåa uti for å kjenna etter kva det no er vi gir oss ut på! Nei, alt frå starten kastar vi oss ut i det, og dei kastar seg over oss, alle desse små, store orda: fødsel, dåp, ande, tru. Vi kan gå

svimeslegne frå dette første møtet. Vi kan kjenna på surrealismen i samtalen som går føre seg mellom Jesus og Nikodemus. Snakkar dei om det same? Snakkar dei forbi kvarandre? Opptrer Jesus som den døde mannen i eventyret, slik at Nikodemus opplever å få økseskaft-svar på dei seriøse spørsmåla sine?

Vi har bak oss ei tid der vi har streva med å få folk, også i kjerneforsamlinga, til å gleda seg over at påsketida tek til – og ikkje er slutt – påskedag. Kanskje vi på denne dagen kan prøva på noko av det same? Får vi til å skapa ei forventning om at no tek eit halvt års bibelskule til, der rikdomen, breidda og djupna i trua skal opna seg for oss? Gå ikkje glipp av ein einaste time! Då må vi kanskje slutta å kalla den tida som er bak oss for *festhalvåret*. Det er no festen tek til! For grunnlaget er lagt! Grunnlaget for å kalla inn til festen i Guds rike er lagt ved Jesu fødsel, død og oppstode, og Andens kome som kan skapa tru i nye menneske.

Til teksten

Eg innrømmer først som sist at preiketeksten denne dagen er mellom dei eg lenge har streva med å få eit grep på – og det sjølv om eg kjenner til alt det som Nikodemus enno ikkje kunne veta noko om. Vers 8 kan illustrera problemet mitt: ”Vinden blæs dit han vil; du høyrer han susar, men du veit ikkje kvar han kjem frå, eller kvar han fer.” Jesus seier det i samband med at han

taler om den nye fødselen, den som vi – så lett? – ”praktiserer” i dåpen. Vi deklarerer så frimodig: *Den allmektige Gud har no gjeve deg sin Heilage Ande, gjort deg til sitt barn og teke deg inn i sin truande kyrkjelyd...*

Kva er det Jesus har meint? Er det Anden som bles som vinden, og kven kan i så fall seia at han kan fanga han? Er ikkje poenget det motsette, at Anden skal fanga oss? Korleis kombinera vindens uransakelege veg med vår hang til å handla *ex opera operato* på Guds vegner?

Så ser vi at det er ikkje Anden per se Jesus talar om her. Han seier ikkje: *Slik er det med Anden* (Det kunne han vel, sidan biletet og realiteten biletet illustrerer er det same?), men: *Slik er det med kvar den som er fødd av Anden*. Dét er ein realitet. Men du kan ikkje på rasjonelt – og slett ikkje rasjonalistisk – vis forklara korleis det går til. Gresk har det same uttrykket for ande og vind.

På meir enn eitt punkt er det klårt at samtalepartane legg ulik mening i orda dei brukar. Målet for Jesus må vera at dei to tinga Nikodemus kjende til kvar for seg, nemleg Ande og dåp, heretter opptre i ei ny eining. Det å ”sjå Guds rike” (v 3) er så radikalt at det berre kan samanliknast med den største omvelting (og påkjening!) eit menneske vert utsett for her i livet, fødselen. Den som vil ”sjå” Guds rike, må fødest *på nytt*. Alle andre kan diskutera riket, vurderer det og problematisera det. Men den som vil *sjå*, må fødest på nytt. Dét vert då eit synonym for det å høyra til i dette riket. Om vi snur på profetens ord: Dei skal ”sjå og sjå”, og omsider – ”skjøna” (Jes 6,9)! Den andre lese måten: å fødest *ovanfrå*, gjev også mening.

Det er mulig at Johannes meiner å kontrastera Nikodemus sin nattlege visitt med motstanden Jesus nett har møtt (språkleg mogeleg). Slik får han fram den gode intensjonen (sjå 7,50 og 19,39): ”Men det var ein mann som heitte Nikodemus.” Ved Jesu raske markering av at han ikkje vil føre ein ”diskusjon” mellom lærde, kjem også det radikale poenget fram: Her duger ingenting av det gamle. Det er inga naturleg utvikling frå det jordiske til det åndelege. I v 7 blir det å sjå Guds rike sett likt med å koma inn i det.

Det har vore mange forsøk på å tolka Jesu bruk av vatnet når han talar om fødselen. Dei fleste av desse (t.d. at vatnet er ein slag åndeleg sæd) fører til at vatnet, men ikkje Anden, vert tolka metaforisk. Det er problematisk. Somme meiner at det er vanskeleg å tru at Jesus talar om den ”kristne” dåpen, sidan den ikkje er innstifta enno. Men den innvendinga er vanskeleg å ta alvorleg, for i så fall er det fleire ord og uttrykk, t.d. at Jesus skal lyftast opp, vers 14, som ingen kunne forstå før det hende, som ikkje passar inn.

Når Jesus så titulere Nikodemus med det ærefulle ”ein Israels lærar”, ligg det også ein kritikk der: Han burde veta kva Gud før har gjort då han frelste gjennom vatn (Noa, Moses, Esekiel (lese teksten)).

Perikopen vert avslutta med orda om at Jesus har stige ned frå himmelen og difor også kan tala med autoritet om dei himmelske tinga. Her er vi inne i ein del av kapitlet, der dialogen vert avløyst av ein monolog. Om det betyr at samtalen for lengst er slutt, eller at den faktisk har gått over i ein læretale, det kan vi ikkje veta sikkert. Men predikanten bør denne dagen få med seg at (sam)talen kulminerer i den vesle Bibelen (v 16).

Dermed er det programmatisk sagt noko om kva føremålet med alt det som skal forkynnast i treiningstida, er: Guds kjærleik, soning for syndene, tru og evig liv.

Til preika

På slutten av evangeliet sitt seier Johannes kva føremålet med alt det han har å fortelja, er: ”for at de skal tru at Jesus er Messias, Guds Son, og for at de som trur, skal ha liv i hans namn.” Det skjer i gudstenesta. Men det skjer også i nattlege samtalar, når sinnet er ope og garden er nede.

I denne preika vil eg invitera folk til å slå følge med Nikodemus, setja seg ned og lytta til Jesus røyst. Eg vil også oppfordra dei til å bli sitjande når Jesu tilsynelatande uvennlege ord vil få dei til å reisa seg og gå sin veg. Om eg i den prosessen også kan makta å opna døra til det mysteriet som heiter ”den nye fødselen”, så er eg lukkeleg.

Fordi: Fødsel er eit under, eit mirakel. Den nye fødselen er det ikkje mindre! Det er meir enn å gå gjennom døra i C.S. Lewis sin fabel, for å gå

ut i ei ny verd, men biletet er vel ikkje så dumt? Eg kan til og med sjå humoristiske sider ved det at Jesus samanliknar den som er fødd ved Anden – og ikkje Anden sjølv! – med vinden, som brått er her, brått der. Men det skal altså merkast. Merk deg det!

Eg meiner det også er på sin plass å minna om at vi kan knyta både vår trøyst og von til det Paulus skriv i Tit 3,5, om badet som atterføder og fornyar ved Den heilage ande.

Og så høyrer det med, i innsteget til treenings-tida, å minna om kva den same Paulus skriv i den andre leseteksten: Den døypte skal leva eit nytt liv. Til all lukke: Det skal skje ved den krafta som reiste Jesus opp frå dei døde (Rom 6,4), ikkje i eiga kraft!

I det heile tatt: Den som er tom for gode idear, kan denne dagen trygt parafrasera Luthers forklaring til dåpssakramentet, og slik gje preika eit undervisningspreg.

Men elles kan ei skisse til preike sjå slik ut:

Innsteg: Det er ikkje lett å koma på høyrehald av Jesus ("i dag..."). Slå følgje med Nikodemus!

1. Våre spørsmål er viktige. Gje døme på slike.
2. Er det viktig å koma inn i Guds rike, å "sjå" dette riket? Kvifor?
3. Jesu svar er viktige. Det er ikkje sikkert mine spørsmål var det.

EGIL MORLAND
FØRSTEAMAUENSIS, NLA
EGIL.MORLAND@NLA.NO

3. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

5. JUNI 2016

Prekentekest: Mark 10,13–16

Lesetekster: 1 Sam 1,9–18/ 1 Joh 3,1–3

Liturgisk farge: Grønn

BETRAKTNING

La de små barn komme til meg...

La de små barn komme til meg, (men pynt dem først. Når skal vi ta av luen?).

La de små barn komme til meg, (men HEF ville vise dem bort).

La de små barn komme til meg, (men vent til de kan velge sjøl).

De bar små barn til Jesus, – (men de mente naturligvis ikke noe med det).

De bar små barn til Jesus, – (men vennligst ikke ta dem på alvor).

De bar små barn til Jesus, – (men det ble med den ene gangen?).

De bar små barn til Jesus, – (og de ble der?).

De bar små barn til Jesus, – (og kjente at der hørte de hjemme).

De bar små barn til Jesus, – (og Han kjente at der hørte de hjemme.)

”– Ungenes stump godtar vi.

Alle foreldre blir varme om hjertet

Når to-åringens stump vinker god natt og takk for i dag.

Men også statsmenn har stump.

Og formannskapsmedlemmer. Og lektorer.

Og postfunksjonærer. Og politimestre.

Til og med næringslivets folk. Alle.

--

Godt påkledd styrer vi verden på grunn.”

(Fra Kolbein Falkeid: Stumpen.

Horisontene 1975)

TEKSTEN

Denne fortellingen er gjengitt hos alle synoptikerne. Men markusversjonen lar oss, som ofte ellers, komme tettere innpå med sine små detaljer som han er alene om – tettere innpå både på kropp og sinn. Han tar dem inntil seg, holder dem i armene og lar seg opprøre av disiplenes reaksjon. Han tok dem i sine armer slik han en gang ble løftet i gamle Simons armer. Her brukes samme ordstamme, *agkalæ* – arm, Luk 2,28.

Det er små barn som blir brakt til ham. Lukas bruker termen *brefos* – diebarn i åpningen på sin beretning, men ellers brukes *paidion* – et lite barn som er under morens vinger. Det er vel naturlig å tenke at de bringes dit av mødrene, men mødrene spiller ingen selvstendig rolle i fremstillingen. Det sies ikke noe om hvorfor mødrene ville at Jesus skulle røre ved barna deres. Hadde de kanskje forestillinger om at denne gudsmannen kunne verne barna deres mot sykdom eller ulykker? Barsedødelighet var jo et ulike mye større problem enn vi må regne med hos oss i dag. Det fremgår heller ikke hvilke motiver disiplene hadde for å avvise dem. Men det må være lov å gjette.

Termene *afemi* – la komme og *kalyå* – hindre har vært satt i sammenheng med dåpen; jfr. Apg 8,36 og en mulig barsedøpsdebatt tidlig i kirken historie. Så har vel vår tekst blitt anvendt i en slik forbindelse, ikke slik at teksten har sprunget ut av debatten. Jesus gjør hendelsen om til et gudsrikespørsmål. Hans oppsummering, ”den som ikke tar imot Guds rike som et lite barn, skal ikke komme inn i det”, kunne høre naturlig hjemme i 9,35ff; jfr. Matt 18,3. Legg merke til hvordan det presentiske og futuriske går over i hverandre når det gjelder å ta i mot gudsriket. Den forkortede sammenligningsformel, *hås paidion* – likesom et lite barn, inneholder flere muligheter:

- som en tar imot et lite barn.
- som om en var et lite barn.
- Slik et lite barn tar imot det.

Det første alternativet går godt sammen med det spørsmålet som disiplenes handlemåte reiser. Det handler om gi plass og rom for de minste i det nye gudsrikesfellesskapet; jfr. 9,36. Men til tross for at barna ellers ikke spiller noen selvstendig, handlende rolle i fortellingen, er nok den tradi-

sjonelle tolkningen å foretrekke: Det handler om hvordan barna forutsetningsløst får del i Guds rikes fellesskap; jfr. Matt 5,2. De er de fattige som får ta imot gudsriket som en gave, utenom alle kvaliteter de sterke kan påberope seg (Matt 11,25ff; Rom 3,24). Derfor snur Jesus vår skala opp ned: Barna må ikke få de voksnes hoder. I Guds rike er det omvendt. De voksne må få barnas hjerter.

PREKENEN

Barsedøpsens lille Bibel.

Det kan visst ble mange hundre ganger å lese dem i et langt presteliv. Så krever det aktivt arbeid å trenge inn i dem på nytt.

Når jeg ser inn i dem, ser jeg dåpsfølge på dåpsfølge. Det er et velsignet syn. Samtidig et syn som utfordrer som lite annet gjør det i vår kirke: Hvordan kan de bli hos Kristus når de vokser opp, likesom de i dåpen blir forent med ham? Og altertavla der nord forstyrrer meg, der alle barna er malt med voksnes hoder. Har kunstneren truffet noe sentralt, særlig i antikkens verden? Men også i vår? Barn er noe, først og fremst fordi de kan bli til noe. Bli til noe... Jesus slår en pæl gjennom denne tankegangen. Voksne er noe hvis de kan bli mennesker som tar imot. Barn trenger foreldre. Jesus går inn i den funksjonen for sine disipler – den gang som nå.

Hvordan var Jesu kroppsspråk denne dagen? Han tok jo ikke imot prinsipper. Han tok imot små barn. Da han tok imot barna, tok han imot dem som bar dem. Er det ikke slik fortsatt? Bøyde han seg ned og talte med dem i øynehøyde? – nesten som han knelte for dem? Eller holdt de ungene sine opp for ham? Var han vant til små barn? Han hadde jo hatt småsøsken. Som eldstemann hadde han vel hatt sin del av bøsjebleier og irriterende småsøsken – og et syskjennbarn i fellet, som lå et halvår foran (Luk 1,39). Han var i alle fall ikke redd for kroppskontakten, tok dem inntil seg, la hendene på dem. Og disiplene som fikk en ny korreks fordi de ikke hadde lært leksa si: Verdiskalaen i Jesu nærhet; jfr. 9,33ff.

Hvordan var mødrenes fortellinger om det de opplevde denne dagen – de som barn og foreldre fikk gjenfortalt gang på gang, slektsledd på slektsledd?

Howdan var disiplenes fortellinger fra denne dagen? De var tunglærte, de som vi.

Kan du huske en gang da du var hjelpeløs og utlevert?

PREKENSKISSE

Himmelveien er barneveien

- Dit vi blir tatt med (slik går det fra slekt til slekt. Ikke bare én gang, men gang på gang).
- Der vi blir tatt imot (Det handler ikke om hva jeg syns og andre syns. Bare hva han sier).
- Der vi tar imot (Det handler om å tro; dvs. å ta imot den plassen som gis oss).

GUDSTJENESTEN

”Dåpen er sammen med nattverden det stedet i gudstjenesten vi ser at noe skjer.” (Ingunn Hagen: Gudstjenesteleken. Verbum 2002.) I hennes bok finner vi flere spor som understreker det som også teksten vår tydeliggjør, kroppsspråk og synlige handlinger. Det ligger i forlengelsen av tonen i Britt G. Hallqvists salme: La barna komme til meg, NS 587: ... og vi skal – Syngne – Leke – Lære – Vokse – her i ditt ansikts lys!

Et hovedpoeng, slik jeg ser dagens tekst, er at vi ikke gjør dette til en barnegreie i den forstand at dette er noe som vi voksne kan sitte tilbake-lente og betrakte, hvor søtt det er. Det handler om hvordan vi som ungdom og voksne i alle aldre skal beholde og finne hjem igjen til den plass der vi hører hjemme. Ikke bare hvordan *de* kan bli hos Kristus, men hvordan *vi* kan bli hos Kristus, hvordan *du* kan bli hos Kristus. Så skulle det være nattverd den dagen – for alle, for barna og for alle som våger å være det – og finne tilbake dit. Av nyere salmestoff peker jeg på:

N13 594: Kvite klede, ... Drakta mi er vevd av nåde ...

N13 590: En stor og mektig gave, ... Han står med åpen favn ...

N13 623: Ingen er for liten. Her knyttes dåp og nattverd naturlig sammen.

ØYSTEIN I. LARSEN
BISKOP EMERITUS
OEYSTEININGAR@GMAIL.COM

4. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

12. JUNI 2016

Prekentekest: Matt 9,35–38

Lesetekster: Sal 22,8–12 / 1 Tess 2,5–13

Fortellertekst: Mark 12,37b–44

Liturgisk farge: Grønn

TEKST OG KONTEKST

I avsnittene før dagens tekst leser vi om hvordan Jesus går fra sted til sted og forkynner, helbreder og gjør under. Dagens tekst starter med å sammenfatte og poengtere dette. All nøden er overveldende for Jesus. Han ser folkemengder som mangler retning, og han får assosiasjonen til hjelpeløse sauer uten gjeter. Og Jesus ser at han alene ikke rekker over alt som må gjøres. Jesus trenger hjelp. Han ber disiplene om å be Gud – høstens Herre om å sende hjelpere slik at Gud kan få høstet inn grøden sin. Her slutter dagens tekst. Men umiddelbart etter leser vi at disiplene blir sendt ut to og to. De ble selv svaret på sine bønner. Og de får makt til å drive ut urene ånder og helbrede all sykdom og plage.

Uttrykket «*Sauer uten gjeter*» har røtter i det gamle testamentet (4 Mos 27,17; 1 Kong 22,17; 2 Krøn 18,16). Folket trenger en som leder dem frem mot målet slik at de ikke blir spredd utover og går hvileløst omkring uten mål og mening.

Σπλαγχνίζομαι – Ordet kommer av σπλάγχνον som egentlig er et ord for enten innvoller eller stedet for ens innerste følelser (evt. hjerte, kjærlighet). Jesus er berørt i sitt aller innerste, og «*inderlig medfølelse*» er valgt som den norske oversettelsen her. Utenom i lignelser brukes dette uttrykket bare om Jesus, og det kan fortelle oss noe om dybden som ligger i ordet.

MULIGE ANSATSER TIL PREKEN

1) Mål og mening

Vi mennesker lever med en grunnleggende lengsel etter meningsfulle liv. Og vi søker et mål og en retning for livet. Men er vi som sauer uten gjeter? Selve bildet i seg selv er ganske fjernt fra folks virkelighet. Men kanskje kan vi tenke på hva som driver oss fremover i livet? Eller hvem vi lar oss påvirke av? Hvilke mål har vi for livet?

Wifrid Stinissen skriver: «Augustin sier at lengsel etter lykke er menneskets mest grunnleggende impuls. Ingen tviler på dette. Gud har lagt denne lengselen ned i oss for at vi skal lengte etter ham. For det er jo han som er selve lykken. Gud er gleden, han er den fullkomne lykksaligheten. Den som finner Gud, får del i hans lykksalighet. Lengselen etter Gud er skrevet inn i vår natur. Men mange vet ikke hvem denne lengselen er rettet mot. Derfor søker de lykken der den ikke finnes» (*I Guds tid*, s. 125).

Jesus får inderlig medfølelse med oss mennesker. Og Jesus ønsker å møte oss der vi er og vise oss en vei til mening og dyp glede.

2) Behøvd og behøvende.

Lena Bergström reflekterer over Matt 9,35–38 i den svenske andaktsboken *Från hjärte till hjärte*. Jesus sin medlidenhet er ikke en from grimase. Han legger ikke bare hodet på skakke og sukker tungt. Hans medlidenhet er tvingende og sterk, det engasjerer og skaper en bevegelse rundt ham (s. 180).

Han fordømmer ikke. Og han sier ikke: «De får skyld seg selv.» Han ler heller ikke, og han tenker ikke: «La dem bare få seile sin egen sjø.»

Nei, han underviser og helbreder; han møter menneskers behov, konkret og nært. Men han ser samtidig at det er urimelig for én person å møte alt dette. All nøden er overveldende for Jesus. Gud er blitt menneske med begrensninger. Jesus ber om hjelp. Lena Bergström skriver videre:

«Att vara människa är att vara både behövd ock behövande. Jesus lär oss att leva med både ansvaret och överlåtelsen. Inför det bokslut som ständigt står på minus – i mötet med de behov som alltid överstiger våre resurser – får vi öva oss i båda dessa poler. Att ta vårt ansvar och göra vår del av arbetet. Men också att överlåta och inse att

vi inte räcker till. Att låta Gud bära det som bara Gud kan bära. Så utifrån de liv som är våra, de behov som vi ser, den situation vi lever i, ber vi: Herre, skörden er stor. Sänd fler arbetare!» (s. 180).

3) Vi er svaret på bønnen

Det er ikke ofte Jesus forteller disiplene sine hva de skal be, utenom når han lærer dem Herrens bønn. Men her ber han dem gå til Gud og be. Og svaret kommer fort: Det er dere selv som er svaret på deres bønner.

Hvor er åkrene som i dag er klare for innhøsting? Hva skal vår bønn være? Når vi kan svare på det, kanskje vi også oppdager hvordan vi selv kan være en del av Guds svar.

I boken *Bli det du ber* skriver Shane Claiborne og Jonathan Wilson-Hartgrove: «Når vi ber til Gud og spør: 'Hvorfor gjør du ikke noe?' hører vi en øm stemme som svarer: 'Jeg gjorde noe. Jeg skapte deg.' Bønn er viktig. Men det er like viktig at vi svarer på kallet om selv å bli det vi ber om» (s. 13).

Hva kan du gjøre der du er? Kjenner du på noe som er lystbetont, og som samtidig kan lede andre til Jesus? Er vi klare for å gå ut og forkynde? I vår tid? Hvordan skal vi møte mennesker på en god måte, og vise vei til noe som er meningsfylt?

TIL DAGEN

Tekstene kan legge til rette for å feire en misjons-gudstjeneste med særlig vekt på hverdagsformidling».

SALMER:

- 280 Store Gud, vi lover deg.
- 697 Der det nye livet lever.
- 520 Gå gjennom byens lange rette gater.
- 539 Dine løfter er mange.
- 388 Som en hjort lengter etter vann.
- 699 Hører du den hemmelige sangen.
- 989 Søk først Guds rike.
- 434 Det er navnet ditt jeg roper.
- 695 Rop det ut med hjertets jubel.

MARIE BAKKEVIG HILLESUND
KAPELLAN I BORGE,
FREDRIKSTAD DOMPROSTI
MARIE.BAKKEVIC@GMAIL.COM

NYTT FRA BISPEDØMMERÅDENE

TILSETTINGAR

MØRE BISPEDØME

Møre bispedømmeråd har tilsett:

- Jørge Skogestad Kleiven som kapellan i Søre Sunnmøre prosti med særskilt tenestestad Ulstein sokn.

Kleiven har takka ja til stillinga, og tiltrer i august.

- Arvid Helle tilsett som avdelingsleiar kyrkje-liv ved Møre bispedømmeråd.

Helle har takka ja til stillinga, tiltrer 1. juni og har fått permisjon i eitt år frå stillinga som sokneprest i Borgund sokn.

Prosten i Nordre Sunnmøre samarbeider med personalavdelinga for å finne vikarløysing for Helle i Borgund og for å avklare kven som skal ha funksjonen som fungerande prost i permisjonsåret.

- Arne Bøe tilsett som sokneprest i Gjemnes og Øre sokn.

Bøe har takka ja til stillinga, og tiltrer i august.

luther

Sigbjørn Ravnåsen
ÅND OG HÅND
Hans Nielsen Hauges etikk for liv og virke
Luther

Hans Nielsen Hauges etikk for liv og virke
249,-

Industrigründer, storbonde, skipsmegler, forkynner, brennevinbrenner og forfatter. Den bemerkelsesverdige skikkelsen Hans Nielsen Hauge startet Norges første folkebevegelse og la ifølge flere historikere grunnlaget for vårt moderne demokrati.

Hvilken betydning har Hauge-arven. Hva kan vi lære av ham i dag? Boken gir en oversiktlig innføring i Hans Nielsen Hauges liv og tanker, ikke minst hans innsats for å skape verdier og arbeid for fattigfolk. Hauges etiske tenkning har fått ny relevans i en tid med større behov for etisk kompetanse i næringslivet. I denne 2. utgaven bidrar flere dyktige forskere med aktuelle problemstillinger i lys av Hans Nielsen Hauges etikk, deriblant filosof **Henrik Syse**, professor **Guttorm Fløistad** og **førstemanuensis Per Ingvar Haukeland**. Har litteraturliste.

«Hauges etikk anerkjenner menneskets skapertrang og den motivasjonen som ligger i å utgjøre en forskjell for seg selv og samfunnet rundt.»

Henrik Syse, filosof, forfatter og seniorforsker ved PRIO

www.lutherforlag.no

INSTITUTT FOR SJELESORG

MODUMBAD
- en kilde til liv

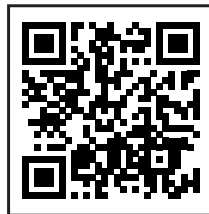
Institutt for Sjelesorg (IFS) er et ressurscenter for sjelesørgerisk praksis, fagutvikling og formidling. Instituttet ble en del av Modum Bad fra 1. januar 2016.

VI SATSER...

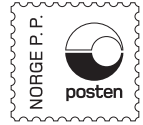
...og trenger inntil to dyktige og dristige medarbeidere. Aktuell fagbakgrunn: Teologi/kristendom, sjelesorg, psykologi.

KONTAKT: Adm. direktør Ole Johan Sandvand, tlf.: 32 74 97 00/906 51 165 eller daglig leder Kristin Leite ved IFS, tlf.: 32 74 98 30/958 78 783.

Se utlysningen på
www.modum-bad.no.

Søknadsfrist: 20. mai 2016 www.modum-bad.no

Avsender:
Luthersk Kirketidende
Sinsenveien 25
0572 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), prost Hege Elisabeth Fagermoen, førstelektor Sjur Isaksen og sokneprest Anne Grete Listrøm. Bokmeldingsansvarlig: Postdoktor Kristin Graff-Kallevåg. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg.

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende
v/Eyolf Berg
Sinsenveien 25
0572 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord. Innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 590,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 800,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 8220.02.93882. Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev, SMS eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>